

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Landkommunerne - 150 år side 3
Årsmødet 1991 side 4
Amtsborgmesterens festtale side 10
Ulvne i Rugtved Skov side 14
Slægten på Sognefogedgården side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
Juni - Juli 1991

Nr. 292 - 49. årgang

Tre generationer på Jerlevgård

SLÆGTSGÅRDEN
LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvangen 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37 (efter 17). Postgiro nr. 8 08 31 42

Ejendomskonsulent:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25

Slægtsgaardsarkivet:

»Klostergaarden«, Ole Hansensvej 3, 4100 Ringsted,
tlf. 53 61 25 35 (onsdag 11-15 og evt. efter aftale)

Arkivar Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 1, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Genealog Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K,
tlf. 33 11 67 20 efter kl. 18 (fortrinsvis gård- og slægtsundersøgelser)

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Arkivudvalget og Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg)

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 53 98 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltriminde«, Abovej 17, Herlufliille,
4160 Herlufmagie, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 53 55 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larseå, »Skovvang«, Præstøvej 107,
4640 Fakse, tlf. 53 82 51 45
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftgård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslev Amt)

Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslevvej 4, Aarslev,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 97
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 75 28 81 14
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skadholmsvej 5,
Gjærbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergaarden«, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkredsen)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Tak

Tak for et godt jubilæumsårsmøde. Jeg tror, at alle der deltog, havde en rigtig god weekend i Vingsted. Vi var som vanligt be-
gunstiget af godt vejr på vor tur rundt i Vejleådal, og vi ople-
vede en natur, der kan tage vejret fra de fleste.

Tak til vore værter i Vejle amt for deres tilrettelæggelse af
dette årsmøde. Vi havde i år lidt bedre tid til udflugten, og det
tror jeg vore medlemmer sætter pris på. Der bliver sluttet mange
venskaber på Slægtsgårdsforeningens årsmøder, og folk vil
gerne snakke sammen. Det blev der tid til i år.

Ved årsmødets afslutning fik jeg fra vor gamle medarbejder
Hans Balles familie en komplet samling af bladene fra forenin-
gens start i 1941 og frem til nr. 199, hvoraf de første 150 numre
er indbundet.

Det var en dejlig jubilæumsgave til foreningen, og disse bøger
vil nu blive overladt til vort arkiv i Ringsted.

Vi er Hans Balles familie stor tak skyldig for denne donation.

Jeg har tidligere efterlyst enkelte numre af slægtsgården til
den samling der følger formanden, og det har givet en del resul-
tater, men jeg mangler fortsat tre numre, nemlig nr. 26, 37 og
39, og hvis nogen ligger inde med dem, og vil afstå dem til fore-
ningen, vil jeg fortsat gerne have dem.

Tak til Landbrugsmuseet i Ringsted og Danmarks Landboun-
dom for deres hilsener til jubilæet.

Programmet for de kommende årsmøder er ved at være på
plads, og jeg glæder mig allerede nu til at møde vore medlem-
mer i Himmerland i 1992 og i Vestsjælland i 1993.

På gensyn

Carl Martin Christensen

**Årsmødet 1992 afholdes i
Rebild Kongrescenter 30.-31. maj**

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16 - 53 52 56 81 (9-16).

Nr. 293 udkommer omkring 20. august. Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. juli.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

70 år

En af Slægtsgårdsforeningens markante skikkelser – Vagn Mathiasen, Solgård i Langerød runder den 21. juli 1991 de 70 år.

Vagn Mathiasen har været hovedbestyrelsesmedlem siden 1978, og er formand for arkivudvalget. Desuden er han formand for slægtsgårdsforeningens Nordsjællands kreds.

Vagn har for længst overladt slægtsgården til en søn, men det betyder bestemt ikke, at der her er tale om en passiv pensionist. Han bor nu sammen med fru Tove på gården Solgård i Langerød, og driver den fortsat, men i samarbejde med sønnen.

Vagn er en af hovedbestyrelsens stærke debattører, og giver gerne udtryk for sine meninger, og de kan ofte give sig udslag i langvarige debatter, hvor mange emner berøres.

Vagn er landmand med liv og sjæl, men interesserer sig meget for det omgivende samfund, både politisk og organisatorisk, og han var en af hovedkræfterne i stavnsbåndsfestlighederne i Frederiksborg amt.

Dansk Slægtsgårdsforening sender de bedste ønsker på dagen til fødselaren og hans familie, idet vi udtrykker vor store tak for den indsats, der er ydet i foreningen igennem mange år.

Vi håber på mange gode års samarbejde i den forening, der står vort hjerte nær.

Hjertelig tillykke.

Carl Martin Christensen

Slægtsgårdsforeningens rejser

I debatten på årsmødet blev rejseudvalget opfordret til nøjere at bedømme tidspunkter og steder ved de kommende tilrettelæggelser, og det vil man meget gerne. Når 1992-rejserne skal aftales, vil der blive foretaget ændringer, men det skal understreges allerede nu, at når feriedage vælges, gør mange forhold sig gældende, og det er umuligt at vælge uger som tilfredsstillende alle. Vi har hidtil ment, at en høstrejse i september var passende, og en sådan er sikkert fortsat ønskelig. Dertil kan f. eks. gennemføres en maj-rejse og yderligere en juni-juli rejse.

Som følge af at EF-sagen nu bliver højaktuel, tænker jeg mig at et besøg i Kommissionen i Bruxelles og i EF-parlamentet kan komme på tale.

Vi modtager meget gerne forslag til besøgsområder – både nærved og længere borte.

Og så håber rejseudvalget at høstrejsten til Norge 9.-14. september 1991 kan gennemføres.

Turen udgår fra Sjælland over Odden-Æbeltoft med opsamling i Randers, Hobro, Ålborg og Frederikshavn.

Norge besøges i den skønneste tid med høstens farver på fjeldet og landmanden i gang med at høste kornafgrøder. Oslo beses, Wigelandsparken og Bygdø med Kontiki og Fram og Vikingeskibene. Dernæst Spiralen i Drammen, Kongsberg kirke med de store sølvsamlinger, Heddal Stavkirke, Rjukan og Tinnsjøen m. m. ophold på Lifjell højfjeldshotel i Telemark med en fin atmosfære og høj service. Hjemrejse over Larvik. Det bliver en festlig rejse over lune sommerlige dage.

Den koster kr. 3350 fra Sjælland og kr. 3280 fra Jylland – alt incl. Tilmelding senest 31. juli til rejsens arrangør Jens P. Petersen, Thyrasvej 7, 4100 Ringsted. Tlf. 53 61 00 23.

P. u. v.
Jens P. Petersen

Landkommunerne – 150 år

Idag kalder vi det byråd eller kommunalbestyrelse. Før kommunalreformen i 1970 skelnede man mellem byråd og sogneråd, og i årene fra 1841 til 1867 hed det på landet sogneforstanderskaber.

Den 13. august 1841 kom den kongelige anordning om landkommunevæsenet, der indeholdt rammerne for såvel sogneforstanderskaberne som amtsrådene.

Sammensætningen af sogneforstanderskabet var efter tidens forhold meget liberal, men efter vor tids målestok noget besynderlig. Men med anordningen er vi en enevældens sidste årti.

De lodsejere, som bor i sognet og har mere end 32 td. hartkorn ager og eng var selvskrevne medlemmer. Har en godsejer mindst 32 td. hartkorn, men bor i et andet sogn, kan han indtræde, hvis han er interesseret.

Sognepræsten var også selvskreven ligesom herredsfogeden og/eller birkedommeren. Foruden de selvskrevne medlemmer skulle der vælges mellem 4 og 9 mand, afhængig af sogneforstanderskabets befolkningsgrundlag.

For at kunne vælges og vælges skulle man enten være ejer, arvefæster eller livsfæster af mindst 1 td. hartkorn eller være forpagter af mindst 6 td. hartkorn. Ejede man ikke jord, men havde en ejendom med en assuranceværdi på mindst 1000 rbd., var man også begunstiget med stemmeret.

Hvis man ejede skov eller en mølle, så talte hartkornet på skov- og mølleskylden kun det halve af ager og eng.

For fæsterne var der den begrænsning, at havde ejeren brugt det bortforpagtede hartkorn til sin stemmeret, så kunne forpag-

teren ikke også opnå denne pligt.

Sognepræsten var fortsat den, der varetog skole- og fattigvæsenet, mens forstanderskabets valgte formand varetog alle andre opgaver, og det kunne være vejene, håndværkernes bevillinger, bevilling til krohold, brænderi og mølleri samt til handel. Forstanderskabet skulle føre tilsyn med assurancevæsenet og bistå sognefogeden.

I 1855 ændredes regler for sogneforstanderskabets sammensætning, så herredsfogeden/birkedommeren gled ud og præsten fik kun stemmeret i skole- og fattigsager.

De store lodsejere ophørte med at være selvskrevne, men til gengæld deltes vælgerne i to klasser. Den ene af disse klasser bestod af den højest beskattede femtedel, og den skulle vælge den største del af medlemmerne, mens resten valgtes af dem, der havde valget til Folketinget. De to klasser afgik på skift.

Den 6. juli 1867 kom landkommunalloven, der afskaffede sogneforstanderskaberne og indførte sognerådene, men udvælgelseskriterierne var nogenlunde de samme.

Først ved loven om kommunale valg af 1908 ophørte det privilegerede valgsystem og kvinder fik stemmeret.

Nu luftes igen behovet for en kommunalreform. Nogle vil af med arterne og samtidig have større kommuner. Men er der nogen-sinde nogen, der har oplevet at mastodonterne har været til nogen lykke! Der er behov for, at man undgår dobbeltadministration mellem amt og kommune. Men de store kommuner kan intet, som de små kommuner ikke kan.

OGN

Årsmødet 1991

Landsformanden åbnede årsmødet ved at lade foreningens fane føre ind. Derefter bød han velkommen og orienterede kort om de få ændringer, der var kommet i programmet, bl. a. vedrørende jubilæumstalen.

Formanden for den arrangerende kreds – Holger B. Juul bød derefter velkommen til Vejle Amt og Vingstedcentret og udtalte ønsket om nogle gode dage.

Fra **Landbrugsmuseet i Ringsted** modtog Slægtsgårdsforeningen en smuk blomsterhilsen, der prydede dirigentbordet under hele mødet.

Gårdejer Sigfred Buhl, Hvilestengården valgtes til dirigent og formanden aflagde sin beretning. Den er gengivet side 8.

Derefter fik formanden for **Arkivudvalget** – Vagn Mathiasen ordet, og i sin redegørelse for Slægtsgårdsarkivet, så han tilbage på de 5 år, hvor arkivet har haft til huse på Ringsted Landbrugsmuseum. Det har været en god tid for arkivet.

Arkivudvalgets formand nævnte også det samarbejde, som Slægtsgårdsforeningen har med Landbohistorisk Selskab vedrørende Selskabets bogudgivelser.

Arkivar E.-M. Ransy fortalte, at der havde været 68 besøgende på arkivet siden sidste årsmøde, der er udarbejdet 16 folketællingsundersøgelser og arkivets bogsamling er ved at blive registreret. Ligeledes omtalte fru Ransy, at nu havde hun lavet et register til Chr. Damms artikler.

Bo Johansen meddelte, at han havde udarbejdet 7 slægtsgårdsdiplomer og 5 gårdundersøgelser siden sidste års møde.

Formanden for **Bladudvalget** – Peder Møller Frifelt sagde:

Jeg vil gerne begynde med at takke de, der i årets løb har bidraget til bladet med artikler og billeder og oplysninger om de 50 år. Jeg håber, at I har bemærket at jubilæumsnummeret var 4 sider større end vanligt, for at give et rimeligt billede af foreningens virke gennem de 50 år og dens nuværende aktiviteter.

Fremmødet her til jubilæumsårsmødet, er et udmærket bevis på, at det er en livskraftig og aktiv forening, vi fejrer!

Under arbejdet med jubilæumsnummeret, har vi kunnet konstatere, at 50 år er så langt et tidsrum, at det var ved at være sidste udkald, når det gjaldt om at få kontakt med mennesker, der var med fra foreningens start og kan fortælle om tildragelser fra den tid.

Jeg vil også i år s; m tidligere opfordre de af foreningens medlemmer, som sysler med slægts- og gårdhistorie og blader i gamle billeder om at betænke vores redaktør, hvis de har noget af almen interesse.

Jeg vil slutte med en tak til bladudvalgets medlemmer for godt samarbejde og en særlig tak til vores redaktør, som ganske tydeligt trives ved sit job og altid er på forkant med bladet!

Endelig skulle landsformanden aflægge beretning fra **Jens og Anna Jensens fond**. I 1990 blev der givet to lån til unge landmænds etablering og fonden uddelte 55.000 kr. til unge, der vil opleve landbruget i udlandet.

For at modtage 10.000 kr. fra fonden, skal man være mindst 8 måneder i udlandet. Studerende, som har behov for et ophold i udlandet af kortere varighed, kan også komme i betragtning med et reduceret beløb.

Efter beretningerne, hvor ordet var frit, tog næstformanden Peder Møller Frifelt ordet for at hylde **foreningens 25 års jubilæum** – sekretæren og kassereren Inger M. Hansen. Peder Møller Frifelt sagde:

Ingen her er i tvivl om, at vi er samlet for at fejre et 50 års jubilæum, men vi kan samtidig også fejre et 25 års jubilæum, nemlig vor kasserer og sekretær: Inger M. Hansen.

Når man tænker tilbage på hovedbestyrelsens arbejde i de senere år, slår det mig med undren så kort tid det har været nød-

vendigt at bruge på foreningens økonomi. – Kassereren har år efter år fremlagt et omhyggeligt regnskab i balance, oftest med et overskud, der er gået til foreningens reserve, og et realistisk budget, der efter nok et år viser sig at passe. Ingen trylleri der, men omhyggeligt og solidt arbejde årene igennem. Når man så dertil lægger arbejdet med sekretariatet, indkaldelsen til møder, referater, indkaldelser til lokalkredsene, og en ret stor korrespondance ydermere til alt det praktiske vedrørende årsmødet, så alt går planmæssigt. Kort og godt, vi har en meget velfungerende administration. Og sammenligner vi vore regnskaber med andre landsdækkende organisationer, kan vi oven i købet konstatere, at vi har det til mildt sagt discount pris. Når jeg her forsøger at formulere en stor tak, er den rettet til både Inger og Henning Hansen, for der er ingen tvivl om, at en meget stor del af familien Hansens fritid bliver brugt på Dansk Slægtsgårdsforening.

Tak for det!

Det fremlagte regnskab gav ikke anledning til bemærkninger, og foreningens medlemstal er konstant.

Til bestyrelsen genvalgtes: Carl Martin Christensen, Verner Larsen og Anders Knudsen Petersen.

Endelig besluttede årsmødet, at man til næste år skulle mødes 30. og 31. maj på Rebild Kongrescenter, hvor Himmerlandskredsen står som indbyder.

Årsmødet i 1993 vil blive afholdt i Slagelse i dagene 19.-20. maj.

Under eventuelt ventede der de 300 årsmødedeltagere en stor og glædelig overraskelse. Næstformanden for *Danmarks Landboudom* – Niels Chr. Poulsen mødte op og bragte den jubilerende forening en hilsen. På et magnumtelegram stod der: »Deltagere i Danmarks Landboudoms seminar om husdyretik sender Dansk Slægtsgårdsforening en hjertelig lykønskning med jubilæet og ønsker en god fest«. Slægtsgårdsforeningens medlemmer blev meget rørte over Landboudommens hilsen, der tyder på, at fremtidens landmænd har øje for Slægtsgårdsforeningen og dens muligheder.

Årsmødet sluttede med den gamle slægtsgårdssang fra 1949, og så var det tid til eftermiddagskaffen.

Professor, dr. theol. Troels Dahlerup, Århus holdt jubilæumstalen, der var et causeri over temaet: *Hvornår kan vi antage at det danske folk bliver bevidst.*

Det var blevet tid til jubilæumstalen, som skulle have været holdt af universitetslektor Claus Bjørn, der er formand for Landbohøistorsk Selskab, men han havde fået forfald, og istedet kom professor, dr. theol. Troels Dahlerup, Historisk Institut ved Århus Universitet. Han er bestyrelsesmedlem i Landbohøistorsk Selskab.

Professor Dahlerup causerede i sin jubilæumstale over temaet: »Hvornår kan vi antage, at det danske folk blev bevidst om sin danskhed?«

Indledningsvis påpegede professor Dahlerup, at vi skiller os ud fra andre folkeslag ved en enestående kontinuitet. Vi har fælles sprog, fælles kultur og fælles ret.

De nationale følelser kommer frem, når der er sammenstød med udlændingene. Det kender vi fra Saxos historier, og det kender vi idag ved fodboldkampene.

Adel og overklasse blev deres danskhed bevidst i 1600-tallet og jævne folk fulgte lige efter.

En kirkebogsoptegnelse fra 1670'erne rummer den interessante oplysning, at den døde havde haft en gård, som havde været i hans slægt i 300 år. Denne oplysning er interessant, for i sognet havde man traditionen om slægten, og det er det væsentligste, sagde historieprofessoren.

Danskheden kom også frem i den bondemilits, som Christian den Fjerde blev nødt til at acceptere. Der var geværer og skarp ammunition på næsten enhver gård, og det frygtede hverken konge eller herremand. Geværerne var kun rettet mod svenskerne!

Efter dette strejftog i historien, blev der tid til en pause før aftenfesten.

Festaftenen

Arrangørerne havde bebudet en overraskelse. Og overraskelsen bestod i en halv times underholdning ved Egtved kommunes Musikskole, der stillede med et harmonikaorkester. Mens festdeltagerne nød et glas til velkomst, kunne man også nyde den dejlige musik.

De knapt 300 deltagere i jubilæumsfesten indtog en passende middag bestående af en fiskeanretning, steg og en lækker dessert. Bedst var dog amtsborgmester Erling Tidemanns festtale, der er gengivet side 10.

Tørskind Grusgrav. Fra udsigtspunktet får man et betagende view over Vejle Ådalen.

Udflugten

Tidlig søndag morgen afgik busserne fra Vingstedcentret, for vi skulle til morgensang i Nørup kirke. Her fortalte kirkens præst, provst Carsten Johansen om kirken og dens inventar.

Nørup kirke er interessant, fordi den har et enestående helstøbt barokinventar fra 1730'erne, som blev skænket til kirken af Engelholms ejer Gerhard Hansen Lichtenberg.

Tørskind Grusgrav med landskabsskulpturerne og årsmødedeltagerne.

Dette inventar rummer mange symboler og præstens tolkning og forklaring af det var en hel prædiken, men også en kulturhistorisk oplevelse.

Fra Nørup kirke fortsatte man ad små og smukke veje til Bil-lund, og derfra videre til Tørskind.

I Tørskind ligger en grusgrav, som er blevet forsynet med 8 store skulpturer udført af Robert Jacobsen, der er Egtvedborger og franskmænd Jean Clareboudt.

Stedet ligger meget smukt - højt, med udsigt over Vejle Å dalen. På grund af skulpturerne bliver man opmærksom på stedet, og folk kommer dertil og glæder sig over naturen, udsigten og de smukke runde borde og bænke.

For Slægtsgårdens udsendte medarbejder forekom de fleste af landskabsskulpturerne at være et levn fra den kolde krig. Kanonstillinger, missilramper o. s. v., men det er nok en fejlfortol-ning! Dog havde han glæde af en stor skulptur midt i grusgra-ven, for den kastede en behagelig skygge.

Grusgraven, der inden længe indvies officielt med dronningens besøg, gav anledning til megen snak, og som altid skal der være tid til det hyggelige samvær, for mange mødes kun denne ene gang om året, og så skal der være tid og lejlighed til udveksling af oplevelser.

I Vingsted ventede et veldækket frokostbord, og så sluttede vi årsmødeudflugten med besøget på Jerlevgård.

Her blev vi modtaget af tre generationer.

Jerlevgårds ejer Jørgen Skovdal Larsen bød velkommen og orienterede om landbruget på gården.

Derefter kunne man gå omkring og beundre det veldrevne landbrug, der er beskrevet i forrige nummer af Slægtsgården.

Jørgen Larsen er nyvalgt medlem af Landsudvalget for plan-teavl, og mange glædede sig over, at det var en landmand, som også havde animalsk produktion, som var kommet i Landsudval-get.

Efter at have beset hovedbygningen, staldene og maskinhuset, hvor selv juniors legevogne var stillet op på række, samledes vi i haven, hvor der ventede kolde øl og vand.

Her takkede landsformanden Carl Martin Christensen af.

Først rettedes en varm tak til familien på Jerlevgård, og Jør-gen Larsen modtog et slægtsgårdsdiplom.

Jørgen Larsen takkede og sagde bl. a., at når han samlede sten på en slægtsgård, tænkte man på, hvorfor de tidligere ge-nerationer ikke havde taget flere sten med, og derfor måtte han nu være mere omhyggelig, for at det ikke skulle gentage sig.

Årsmødets dirigent, proprietær Sigfred Buhl, Hvilestedgård, der netop er gået af som formand for Sparekassen Sydjylland, havde på Jerlevgård fundet sammen med ejendomskonsulent An-ders Frederiksen.

Jørgen Larsens fader - Johannes Larsen sagde dog, at Jørgen skulle samle mange sten, før han nåede lige så mange, som han havde samlet i sin tid på gården.

Efter dette lystige indslag sluttede formanden af, og man be-gav sig hjemad, mættede af indtryk.

Eli og Holger B. Juul, som sammen med bestyrelsen for Vejle Amt og sekretær Inger M. Hansen havde tilrettelagt det succes-fulde årsmøde kunne ånde lettet op, og glæde sig over succes'en.

OGN

Landsformanden Carl Martin Christensen kalder til samling på Jerlevgårde. På trappen ses Martha, Anders og Jørgen Skov-dal Larsen. Nedenfor trappen står Laura og Johs. Skovdal Larsen, der netop har fejret guldbryllup.

Jerlevgård blev dannet i begyndelsen af 1800-tallet. I årene fra 1881 til 1913 ejedes den af Søren Eskildsen. Han solgte Jerlevgård til proprietær K. Tingleff, som efter fem år købte Skovgård ved Jelling og afstod Jerlevgård. I de følgende år kom en række ejere, som ikke alle var lige gode ved gården, og først da teglværksejer Thelle H. Thellesen købte Jerlevgård i 1927, kom den igen ind i en stabil periode.

I 1947 overtog Nielsine og Thelle H. Thellesens datter og svigersøn Laura og Johannes Skovdal Larsen Jerlevgård. I 1977 overtog sønnen Jørgen Skovdal Larsen halvparten af gården og i 1986 købte han den anden halvdel.

Jørgen Skovdal Larsen blev i 1979 gift med sygeplejerske Martha Mosegaard. I 1986 fik de sønnen Anders, som kan blive fjerde generation på Jerlevgård.

Springvandet på gårdspladsen har Johannes Skovdal Larsen selv lavet, og bag gården er såvel hangar som startbane.

Forturen

31 havde taget imod tilbuddet og tyvstartet på årsmødet.

Efter opsamling over Sjælland, Falster og Lolland kom vi langt om længe til Langeland, men der blev først gjort holdt i Svendborg, hvor vi fik en let frokost.

Efter at have passeret forskellige spændende steder i det Syd-fynske, kom vi til Østrupgård, hvor godsejer, arkitekt Jan Hansen tog imod og fortalte om gården og dens bevaring. Vi så såvel det nye stenhus fra 1480'erne, som kælderens af det gamle stenhus fra 1300-tallet. Vi blev orienteret om planerne med den gamle kostald, der er ved at blive restaureret, og samtidig indrettet til malkekvæg. Synet af dette arbejde vakte megen begejstring.

Rundturen på Østrupgård sluttede i den gamle agerumslade.

Da Østrupgård ikke bare er en forhistorisk herregård, men også centrum i et af Fyns største landbrug, fortsatte vi til den

moderne avlsgård, som er bygget i passende afstand fra den gamle gårds bygninger.

Fra Østrupgård satte vi kursen mod Kærsgaard ved Brenderup, hvor godsejer, hofjærgemester H. Hage ventede os. Her blev vi orienteret om godsets drift og historie. Vi gik en tur rundt om hovedbygningen, så seletøjskammeret, der rummer store værdder af seletøj bl. a. til firespand. Videre gennem hestestalden, vognporten og maskinhuset. Så kørte vi til Kærsgårds vognsamling, der ligger lidt længere fra avlsgården end de fleste kunne træve. Her blev vi atter imponeret over de meget velholdte kareter og vogne samt samlingen af gamle landbrugsredskaber, som fandtes på udstillingsbygningens loft.

Kærsgård ligger meget smukt med parken ned til ålbøbet, og samtidig er der usædvanligt velholdt.

Da vi ankom til Vingstedcentret, blev vi modtaget af Holger B. Juul, der som kredsformand og arrangør af årsmødet bød velkommen.

Efter middagen, som bekom Slægtsgårdens rejsende medarbejder vel, kørte vi en aftentur til Jelling og kunne undervejs nyde landskabet. Efter besøget ved runestene og højen ledte Holger B. Juul os gennem en særpræget del af det østjyske landskab.

Næste dag kørte vi til Koldinghus, og selvom det smukt istandsatte slot er en betagende oplevelse, reduceredes glæden dog over det svineri, der var omkring slottet. Her oplevede vi bymiljøet. Knuste flasker overalt, plastikposer, affald og engangsflasker flød på græsplænen og den brolægning som fører fra ladegården til slottet. Men bortset fra denne ydre skændsel, så var slottet og den restaurerede ruin et betagende syn.

Hjemturen forløb gennem Ø. Starup forbi gården Egeland, hvor grev Ingolf af Rosenborg residerer.

Og så var der lige tid til en tur i Vingstedcentrets svømmehal før årsmødet tog sin begyndelse.

På hjemturen planlagde vi, der stadig var fortroppen, at til næste år, vil vi igen prøve at få en extra dag ud af årsmødet, men herom senere.

Formandens beretning

Dansk Slægtsgårdsforening fejrer i år 50 års jubilæum.

Vi kender alle historien om Chr. Damm der skrev artiklerne i Familiejournalen, og blev den samlende kraft i starten af foreningen. Han blev sekretær og senere redaktør af vort blad.

Baggrunden var forsåvidt tragisk, idet det var nazismens fremmarch i Europa, der satte gang i den nationale bevægelse, hvoraf Dansk Slægtsgårdsforening blev en af udløberne.

Den 5. juli 1941 blev foreningen stiftet på et møde i Odense, og os der i dag ser tilbage på foreningens start, er disse mennesker stor tak skyldig. De startede en forening under meget vanskelige forhold, men havde kræfter og mod til at arbejde for det, de mente var nødvendigt.

At foreningen i de forløbne 50 år har oplevet modgang, det ved vi også. Man har ikke været forskånet for personlige uoverensstemmelser, men alle problemer er blevet løst ud fra den grundholdning, at det var sagen der gik forud for enkeltpersoner.

Vi sender i dag en varm hilsen og tak til alle dem, der gik forud for os.

Udviklingen i dansk landbrug i de forløbne 50 år er både spændende og skræmmende, men der er nok ikke mange der ønsker sig tilbage. Torp Friis Møller har på forbilledlig vis beskrevet udviklingen i jubilæumsnummeret. Der er mange konkrete oplysninger og tal der er gode at få forstand af.

Nu står vi så i 1991 og ser fremad. Jeg er af natur optimist, men det er svært at være optimist på vegne af landbrug i 1991. Vi lever i paradoksernes tidsalder.

Med moderne kommunikationsmidler og hurtig transport, bliver vi forsynet med nyheder fra alle egne af jorden, og mange har haft mulighed for, ved selvsyn, at opleve fjerne og eksotiske egne. Derfor ved vi alle, at vi lever i en verden, hvor en milliard mennesker lever på sultegrænsen eller derunder.

Vi oplever naturkatastrofer så voldsomme, at vor fantasi ikke rækker, og vi ser rædslerne i skyggen af golfkrigen i denne vinter.

Som fødevarereproducent er det svært at forstå, at et af de største problemer i Europa er overproduktion af fødevarer.

Det fører mig hen til en af tidens varme kartofler, nemlig skovrejsningen, som det med et skrækkeligt ord kaldes.

Lad mig understrege, at der kan være mange gode grunde til at ønske mere skov i Danmark.

Der vil være behov for øgede arealer til rekreative formål for den stigende fritidsaktivitet, og landskabet vinder generelt i skønhed ved en rimelig del skovarealer.

Der vil være store hensyn at tage til drikkevandsforsyningen i de kommende år, og her vil skovplantning givet have en positiv virkning på længere sigt.

Men når dette er sagt, må det understreges, at den lovgivning der danner baggrund for amternes planer for skovrejsning, slet ikke står i forhold til de planer, som amterne er fremkommet med.

Jeg synes, at de fleste amter har været utroligt nævenyttige i deres forslag til udpegning af skovarealer. Den reaktion der har været fra landbrugets organisationer og mange enkeltpersoner, vidner om det.

Nu skal det jo nok vise sig, at planerne ikke kommer til at ligne de kendte udkast, men der har da været en debat om oplæggene, og det er godt.

Tilbage står så at der, uanset at der kan gives offentlige tilskud til skovplantning, ikke vil være mange landmænd, der vil kunne se en bare nogenlunde rimelig økonomi i at plante skov, så landskabet vil ikke ændre form på drastisk vis i den kommende mange år.

Og husk så på, at uanset amternes planer, bliver ingen landejendom pålagt tinglysninger i denne anledning.

Et andet af dagens debattemner er regeringens udspil til et bæredygtigt landbrug.

Må jeg sige meget stilfærdigt, at jeg er ikke imponeret.

Jeg erkender, at her er et debatoplæg, men den politiske debat der har været indtil nu, har jo blot fastslået, at der er et flertal i folketinget, der mener at landbruget fortsat forurener for meget, og at vi ikke har levet op til de krav, der er stillet i vandmiljøplanen.

Det må være vores opgave som enkeltpersoner, og som organisationsfolk, at fortælle politikerne og andre befolkningsgrupper, om den udvikling der finder sted, og om de investeringer, der rent faktisk foretages i landbruget, netop for at leve op til samfundets miljøkrav.

Vi kan nu konstatere, at der ikke for øjeblikket er flertal for en kunstgødningsafgift, men vi kan vel ikke afskrive at et sådant flertal igen kan etableres. – Det er f..... uhyggeligt. Alene tanken om en gødningsafgift er barok.

Alle erkender, at der er problemer med husdyrgødningen, men at det skulle være argument for at pålægge kunstgødningen en afgift er ulogisk.

På hovedbestyrelsens møde i vinter drøftede vi problemerne med ejendomsskatterne. Det turde være klart, at vi mener, at skat på produktionsjord er urimelig, men vi ved også, at lovgivningen pålægger kommunerne at opkræve jordskat med minimum 6% og maximum 24%.

Det betyder at vi i min kommune betaler ca. 1 tønne korn, men at man i andre kommuner kan betale op til 4 tønner korn pr. ha. Her er altså ikke alene en urimelig skat, men også en skat med ganske store konkurrenceforvridende forskelle.

Vi benytter enhver lejlighed til at fortælle om dette problem.

EF står overfor nogle brydningsår. Spørgsmålet for mange er, om det går for hurtigt med harmoniseringen, eller om man skal fortsætte med fuld fart i de nuværende 12 lande.

Der tales i disse år om politisk union, og jeg skal ikke nægte, at det skurrer fælt i mine øren, når jeg hører det.

Vi ved nu, at en række af de problemer, der har været i forholdet mellem EF og EFTA nu er forhandlet på plads. Det betyder med andre ord, at de øvrige nordiske lande er på vej med ansøgninger om optagelse i EF.

Jeg tror EF på længere sigt vil være godt tjent med at udvide medlemsskaren, ikke blot med Norge og Sverige, men også med en lang række af de nye demokratier i øst.

Det skulle glæde mig meget, hvis vi i år 2000 kunne se et EF, bestående af alle europæiske demokratier, der samarbejder om handelspolitik og økonomiske spørgsmål, men med fuld respekt for de suveræne staters parlamenter.

Dette ud fra betragtningen om, at det er bredden i samarbejdet, der skaber resultaterne.

Vores organisation fungerer fortsat meget fint.

Vi har nu 15 aktive lokalkredse, som er vores løbende kontakt til vore medlemmer.

Jeg glæder mig over en stor aktivitet, og det fremgår af bladet, at der er en stor idérigdom rundt om i landet, og at vore medlemmer værdsætter denne idérigdom og kvitterer med stor deltagelse.

På sidste årsmøde løftede jeg lidt af sløret for den aftale der nu er indgået med ejendomskonsulent Anders Frederiksen fra Hobro.

Dels har vi præsenteret ham i bladet og dels har han skrevet en artikel sammesteds, og der er en mere på vej.

Jeg glæder mig over, at der allerede nu tegner sig et billede af et aktiv for Slægtsgårdsforeningen, der overstiger mine bedste forventninger, og bekræfter, at denne aktivitet har været savnet iblandt vore medlemmer.

Vi byder dig, Anders Frederiksen, velkommen i vor midte.

Jeg håber at det bliver til lige så stor glæde for dig, som for vore medlemmer, at du nu står bi med råd og dåd ved familieoverdragelser.

Velkommen – og held og lykke med arbejdet.

Hovedbestyrelsen har drøftet muligheden for at udgive en slægtsgårdssangbog, og idéen eksisterer fortsat. Derfor vil jeg gerne benytte lejligheden til at appellere til vore medlemmer,

om at fremkomme med sange, der har tilknytning til lokale egne, og som vil kunne være relevante i denne sammenhæng.

Vi ved, at der ofte synges i Slægtsgårdsforeningen, og formålet skulle være, at optrykke 20-30 sange fra højskolesangbogen, og supplere med en række sange af lokalt tilsnit, eller sange der er optrykt andre steder og har tilknytning til landbruget.

Jeg forestiller mig en lille bog i lommeformat, som så kunne være til rådighed i kredsene, og selvfølgelig sælges til de medlemmer, der måtte ønske det.

Lad os se om det kan lade sig gøre. Jeg håber det.

Alle bidrag modtages med taknemmelighed, og vil under alle omstændigheder tilgå arkivet til opbevaring.

Til slut en tak til vore aktive medlemmer og vore lokalkredse for stor indsats i det forløbne år.

Tak til hovedbestyrelsen for godt samarbejde.

Jeg synes den har udviklet sig til at være et forum, hvor der kan udveksles synspunkter på værdig måde, og hvor der kan konkluderes i enighed.

Tak for godt samarbejde til medarbejdere i arkivet, på bladet, i administrationen, og ikke mindst i ejendomskontoret i Hobro. Uden en række eksperter hver på deres felt, ville en forening som vor, ikke kunne fungere.

Tak til alle der gør en indsats for Dansk Slægtsgårdsforening.

CMC

Agnes og Jens Bligaard fra Salling deltog i deres 43. årsmøde.

Regler for Slægtsgårdssdiplom

På Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelsesmøde i København 26. februar 1991 blev vedtaget følgende regler for udstedelse af slægtsgårdssdiplomer:

En forudsætning for at der kan udfærdiges slægtsgårdssdiplom er:

- at gårdens ejere er medlemmer af Dansk Slægtsgårdsforening
- at gården har været i slægtens besiddelse i mindst 3 generationer eller i 100 år

Slægtsgårdssdiplom udstedes efter følgende regler:

- der opføres kun besiddere af gården, som enten er direkte forfædre/formødre til den nuværende ejer eller som har forfædre/formødre tilfælles med den nuværende ejer (som f. eks. ved et ejerskifte til en brodersøn eller lignende)
- alle slægtsforhold på diplommet skal kunne bevises
- plejebørn/adoptivbørn, der er opvokset på gården, kan godkendes som slægtsarvinger, hvis deres status kan bevises
- enker og enkemænd, som har giftet sig ind på gården, har ingen slægtsmæssig forbindelse til den foregående slægt, og kan derfor ikke føre den foregående slægt videre
- hvis en slægt i nogle generationer har været væk fra gården og på et tidspunkt kommer tilbage, kan både de tidligere og de senere generationer opføres på diplommet, men den mellemliggende »fremmede« opføres ikke.

Festtalen

Amtsborgmester Erling Tidemanns tale ved jubilæumsfesten

Tak for invitationen, velkommen i Vejle amt – og tillykke med 50 års jubilæet i Slægtsgårdsforeningen.

Jeg blev glad, da Holger Juul indbød mig til at sige et par ord ved festmiddagen til noget, der allerede gennem sit navn (Slægtsgårdsforeningen) giver fornemmelse af noget med livsværdi og holdning.

Jeg tænkte ellers på – i formiddags, hvor jeg hentede familiens campingvogn, som havde været til serviceeftersyn forud for sommerens tur, – om ikke en campingvogn var noget nær det omvendte af en slægtsgård.

Slægtsgård, sagde jeg til mig selv – det er vel noget med at være bofast. Det er vel noget med rødder og med at blive, hvor man er og hvor ens hus ligger – og ikke rakke verden rundt med huset trillende bag sig.

Men da jeg så fik kigget lidt i formålsparagraffen for jeres forening, blev jeg klar over, at det var en fejltagelse.

At have rødderne i orden er ikke det samme som at blive stående.

At være født og at have hjemme er ikke det samme som at være groet fast.

Vi mennesker er vel egentlig altid på vej. Men at være på vej er ikke de samme som at have glemt sin rod.

Der er noget komplimentært i på én gang at være bofast og at være på vej.

Og man kan godt både være født og have hjemme uden at være en hjemmefødning.

Jeg lagde mærke til, at foreningens fællesskab også sigter på at »give de medlemmer af slægten, som ikke forbliver på fødegården, et fast holdepunkt, et sted, hvor de kan bevare forbindelsen med den rod, hvoraf de er rundne«.

I virkeligheden er Danmark jo som en stor slægtsgård for os danske – og de slægtsgårde, der ligger rundt omkring, og som en familie har værnet om, stridt for – ja, af og til lidt for at bevare i familiens eje – er jo som en slags sindbilleder, som en slags symboler for den slægtsgård, vi kalder Danmark.

Og pludselig slog det mig, hvor meget kommunismen og al dens anonyme kollektivering egentlig må have nået at slå i stykker i de lande, hvor den indtil for nylig havde magten.

Thi et land uden slægtsgårde bliver et land uden rødder, et land uden sjæl, et land uden håb.

Derfor har også mennesker, der som jeg blev født på stenbroen, grund til at glæde os med Slægtsgårdsbevægelsen i jeres jubilæumsår; glæde os over den værdi, slægtsgårdene har i et turbulent samfund – også for andre end dem, der bor der eller kommer derfra.

Men man må så også ønske, at mange flere ville forstå bare lidt mere af, hvordan det hænger sammen i landbruget.

Alt for mange i Danmark lever jo med den enkle livsholdning, at »hvad kommer det mig ved, hvordan kornet står på marken? Jeg køber jo mit brød hos bageren!«

Derfor er der mere end jorden, der skal dyrkes. Naturligvis er det væsentligt at dyrke planterne, både kornet, ærterne og de øvrige afgrøder.

Men det er også vigtigt at dyrke betingelserne for dyrkningen, – d. v. s. at opdyrke forståelsen i samfundet for, hvad der skal til for at dyrke jorden.

Der er meget i den forbindelse, jeg gerne ville have forstand på – for eksempel sprøjtning.

Ikke, hvordan man sprøjter for ukrudt.

Ikke, hvordan man sprøjter mod insekter.

Nej, jeg ville gerne vide, hvordan man sprøjter – for vrøvl ...!

Jeg ville gerne vide, hvordan man vel, i vort hektiske, neurotiske og feberhede debatsamfund, kunne undgå, at så meget vrøvl vokser op og sætter frø, – frø, der igen spreder sig, så man til sidst ser store arealer af bevidsthed og debat dækket af et tæt tæppe af vrøvl!

Vi er i Danmark blevet så rædselsfuldt forvrøvlende, upræcise og sjuskede i vores måde at tale om tingene på – og det er jo også en del af grundene til, at den politiske debat om landbrugets vilkår tit er så håbløs. Tilsnigelser, halve sandheder og kvarte løgne – alt sammen går det op i en højere enhed, der mere er beregnet på at opdyrke lidenskaber, end på at tage ansvarlig stilling til vilkårene for landets hovederhverv.

Det er jo ikke mindst tilfældet på miljøområdet. »Der var så dejligt ude på landet«, skrev H. C. Andersen. Ja, der var virkelig dejligt! Er der ikke stadig dejligt. Jo, naturligvis, men der er også blevet utrygt.

Der er kommet netop den form for utryghed, som breder sig, når man i stigende grad er vidne til, at den virkelighed, man lever af og lever i, bliver benægtet og tilsidesat, fordi nogle skal overgå hinanden i at demonstrere miljøbevidsthed.

Bevares, misforstå mig ikke: miljøbevidsthed er naturligvis noget, vi skal have.

I dag har man fået travlt med at studere fødekæderne på havets bund, – og det er heller ikke nogen uvigtig sag.

Men hvad med fødekæderne på land? Hvad med for eksempel den »fødekæde«, der består i, at landbruget er primærerhverv for en meget stor del af landets levnedsmiddelindustri og øvrige erhvervsliv? Thi én ting er helt sikker: Hvis det først bliver meget lettere for TV-avisen at vise tomme stalde end døde hummere, så bliver der mange i samfundet, der får alt for god til til at se fjernsyn ...!

Naturligvis skal vi leve i et godt miljø, men vi skal jo også have noget at leve af i miljøet, – og har vi ikke det, så er det alligevel slet ikke så godt.

Jeg håber, at mange mennesker er ved at forstå dette. Jeg tror ikke, at den miljøbevidsthed, der er opstået, er ved at forsvinde, og jeg tror også, det ville være forkert, hvis den gjorde det.

Men det er også særdeles uheldigt, hvis det kun er landboerne selv, som forstår den type af strukturproblemer, som man ikke bare kan slide sig ud af.

Og lad os håbe på, at vi efterhånden kan få bremsset den lov-maskine, som så gerne vil overtage ansvaret fra de slægter, som ellers i generationer har vist, at de udmærket var i stand til at tage vare på tingene.

Lad mig i den forbindelse sige, at jeg ved ikke, hvad skovrejsning kan ende med, men jeg ved, hvad den kan føre til, nemlig hukommelsestab – aldrig har så mange folketingsmedlemmer kunnet huske så lidt af, hvad det var, de tilsammen havde vedtaget!

Jeg håber, at vi må bevare vores selvstændige landbrug, og at vi ikke alene må kunne dyrke jorden, men også kunne opdyrke og genopdyrke respekten og forståelsen for, hvad der skal til, for at vi kan blive ved at dyrke den.

For uden landbrugets kvægavl og plantedyrkning – og uden hele samfundets dyrkning af andre, ægte værdier i menneskelivet, vil vores store gryde gradvis blive tom og suppen i den kold!

Men til varm suppe hører noget mere end, at der kommer noget i gryden. Varme er også et menneskeligt begreb, og med den kulde, der i de senere år politisk har mødt landbruget, er også noget andet end produktionen blevet bragt i fare, nemlig det særlige livs- og familiemønster, som er karakteristisk i landbruget, som er af enorm værdi.

Familien er for både børn og voksne sundhedsfaktor nr. 1. I familien skabes de livsværdier og den livsstil, som er af afgørende betydning for sundheden, og det gensidige personsforhold, som familien er ramme om, er af bærende betydning for psykisk sundhed. Det er dér, vi dyrker hinanden; det er dér, vi spirer og vokser som mennesker – og det er dér, vi sætter frugt.

Af samme grund udgør familiens ustabilitet én af de alvorligste sygdomsårsager. Begyndende nedbrydning og opløsning af

familien leder ofte ind i den onde cirkel med hensyn til livsstil, som fører både til sygdom og til familiens endelige sammenbrud.

Skulle man derfor opstille et væsentligt sundhedsmål i samfundet, så måtte man sige: Frem sundheden, red familien.

Det her sagte er måske ikke nye toner for slægtsgårdsfamilierne. For dem er det måske selvfølgeligheder.

Thi at bevare slægtsgården er jo ikke bare at bevare gården, men også at holde sammen på slægten.

Derfor er det i virkeligheden bare en anden måde at sige det samme på, som jeg indledte med, nemlig at slægtsgårdene har betydning for hele samfundet. Der er ikke bare tale om et ejerforhold. Der er også tale om en mentalitet.

Og en mentalitet, som det er vitalt for samfundet at bevare og at genoplive, hvor den er ved at gå tabt.

Hvad er det egentlig, vi er vidne til i vores tid?

Vi er vidne til kollektivismens sammenbrud i øst! Men vi er også vidne til stærke strømninger, der vil opløse fællesskabet mellem mennesker og reducere os til individer.

Og vi er ikke nødvendigvis bedre stillede, hvis individualismen kommer til at afløse kollektivismen.

Det drejer sig jo netop om at forene dét at være i fællesskab med andre med det at være et selvstændigt og frit handlende menneske.

Og dertil at være sig selv, – ligestillet og ligeberettiget, men ikke ens.

Jeg kom til at tænke på det med ensheden, da jeg for et par år siden blev bedt om at komme til en konference i Verdenssundhedsorganisationens lokaler i København og holde et foredrag.

Vi politikere kommer jo ud for at skulle tage ordet og tale om mange ting, vi ikke har forstand på, og hvis der er noget, politikerne er gode til, så er det vel også til at udtale sig med vægt om noget, de ikke ved en pind om.

Men det emne, jeg fik præsenteret, lå nu alligevel lidt ud over det sædvanligt. Jeg skulle tale om, hvad politikerne kan gøre for at fremme amningen i Danmark.

Jeg vil nu sige, at helt på bar bund var jeg ikke, for jeg har tre børn, som nu er voksne.

Og da de var små, ammede jeg dem alle tre.

Når jeg fortæller det til nogen, så plejer de at grine fjollet!

Men sagen er naturligvis, at amning også er et anliggende for faderen, – selv om det selvfølgelig ikke sker på samme måde som for moderens vedkommende.

Sagen er, at det ganske enkelt er svært at amme alene: det kræver støtte fra faderen, fra familien, fra arbejdspladsen, fra samfundet.

Moderen skal amme barnet, men familien skal – om jeg så må sige: amme moderen, – og samfundet skal amme familien.

Derfor ammer vi egentlig alle sammen – eller også ammer vi ikke, og dét er så problemet.

Men er det så et problem? Går det ikke meget godt med amningen? Nej, ikke hvis man skal tro de jordemødre, sundhedsplejersker og læger, som var samlet til den konference.

Og jo mere jeg satte mig ind i emnet, jo mere blev jeg klar over, at problemet også havde noget at gøre med den enshed, jeg her advarer imod.

Noget af problemet med amningen skyldes helt klart den generelle nedprioritering af moderskab og familie, som har fundet sted i vort samfund.

Thi man kan ikke opprioritere modermælk uden at opprioritere moderskab.

Og det er en illusion at tro, at man kan opprioritere moderskab uden at opprioritere ægteskab og familie.

Og det er vanskeligt at beskytte familien uden slægten som værn og støtte.

Men det har netop noget at gøre med, hvad jeg vil kalde for den falske ligestilling.

Den falske ligestilling er den, som bringer os ind i enshedens blindgyde, hvor det er sværere og sværere at skabe forståelse for behov, der er særlige for hvert køn.

Ægte ligestilling er lige muligheder og lige vilkår.

Ægte ligestilling er, at hvert af kønnene får muligheder og vilkår, der både svarer til deres eget køns behov og identitet, og som i lige grad står til rådighed for begge køn.

Målet for ægte ligestilling er ikke at give kvinder lige adgang til et samfund, der massivt fungerer på mændenes præmisser, men at give begge køn lige adgang til et samfund, der fungerer på begge køns præmisser.

Men kvinders og mænds præmisser er ikke ens, og det er et falsk mål for ligestilling, at præmisserne skal blive ens.

Dét skal der nok være nogle, der ikke kan lide jeg siger – og der skal nok også være nogle, som helt ærligt må sige, at de ikke kan se sammenhængen.

Men så vil jeg svare med et citat af min kone, som for nogle dage siden, da vi drøftede ét eller andet sagde: Det kan enhver da se, hvis bare man lukker ørene ...

Slægtsgårdene er ikke ens. Men de er udtryk for et fællesskab.

Fællesskab og forskellighed er ikke hinandens modsætninger. Tværtimod, det er kun ved at være sig selv, man som ligeberettiget kan indgå i et fællesskab med andre.

Mand og kone er heller ikke ens, og deres funktioner i familien slet ikke.

Hos os plejer vi at sige, at jeg er familiens overhovede, og at min kone er hjemmets centrum – og det, den ene har bestemt, er den anden enig om.

Når vi er ude, lader vi folk være i tvivl om, hver der bestemmer. Når vi er hjemme, er der ingen tvivl!

Men slægter og familier, der har bevaret deres gård, er faktisk udmærket som eksempler på, hvad det drejer sig om.

Og vores egen familie er faktisk den rigtige at begynder med, for det er familiens livsstil, der skal påvirke samfundet – meget mere end omvendt. Det er jo ikke familien, der er et lille Danmark, – det er Danmark, der er en stor familie. Derfor er det familien, der er mønster og korrektiv til familien Danmark – ikke omvendt.

Og alle den slags tanker er det særdeles vigtigt at få frem i forreste række i debatten.

Vi taler meget om livskvalitet, – og ikke med urette.

Men livskvalitet beror jo ikke kun på, hvordan man har det, men først og fremmest på, hvordan man ta'r det – herunder ta'r tilværelsen.

Og der er ingen livskvalitet større end den at kunne se meningen med sit liv.

Kan man se meningen med sit liv, kan man klare meget. Kan man ikke se den, kan man kun klare lidt.

Og tilføjer jeg: kan man ikke se meningen med sit liv, så kan ens immunforsvar normalt heller ikke se den, – og så bliver man syg.

Det at holde fast ved en slægtsgård er naturligvis ikke hele meningen med hele livet, – men det er i sin grundholdning et godt stykke af vejen – og udtryk for en sund filosofi.

Min påstand er, at vi mennesker i stigende grad er nødt til at beskæftige os med den slags spørgsmål, for det er jo dem, der giver mening til vort liv.

Hverken kollektivismen eller individualisme med dens hang til egosime kan fylde vor tilværelse eller løse problemerne.

Der skal netop den forening i fællesskab og personlighed til, som ordet familie og ordet slægt dækker over.

Derfor siger jeg tillykke til Slægtsgårdsforeningen med det halve århundrede.

Derfor siger jeg tillykke til de mennesker, der har holdt live i en livsholdning, som vort moderne samfund har så hårdt brug for.

Og derfor siger jeg tillykke til familien Danmark, at så mange slægtsgårde er bevaret, og at vi derfor har en værdi i vort land, som så mange må misunde os.

Jeg vil bede forsamlingen rejse sig og være med til at udbringe et leve for denne forening – med tre lange og tre korte.

Den danske slægtsgårdsforening – den leve!

Erling Tidemann

Min første tur til Sjælland

Ejendomskonsulent Anders Frederiksen, Hobro, redegør i denne artikel for skatteproblemer i forbindelse med generationsskiftet på en sjællandsk gård

Selvfølgelig har jeg været på Sjælland før. Men den 11. og 12. april d. å. havde jeg min første ekspedition for Dansk Slægtsgårdsforening på Sjælland, og det blev en interessant og dobbelt generationsskifteopgave.

Vejret var fint, og det var en meget gæstfri familie, som havde sendt bud efter mig. Da stedet udgjorde et af Danmarks mest frodige landbrugsområder, kunne turen næsten ikke undgå at blive en oplevelse.

Opgaven var ikke vanskelig, kan man sige, men alligevel. Økonomien var tilstede til en fornuftig familiehandel, men der var nogle formidable skatteproblemer, som naturligvis skal løses. Mon ikke vi i fællesskab fik løst de fleste problemer? Der var dog noget, som ikke helt lod sig løse, men når man nu på legal vis gennem mange år har udnyttet afskrivninger og nedskrivninger fuldtud, så er en ejendomshandel jo en slags »regnskabens time« med skattevæsenet. Vor opgaver i sager som denne er, inden for lovens rammer, at gøre regnskabet op så skattevæsenet får mindst muligt, og således at familien får de gunstigste vilkår at fortsætte under.

I denne sag drev far og søn hver sin gård og samarbejdede på forskellig vis. Faderen drev den største både arealmæssigt og med hensyn til animalsk produktion, og så udgjorde det familiens gennem mange generationer værende slægtsgård. Sønnen har etableret sig for ca. 8 år siden på en lidt mindre gård i nabolaget. Han har fuld landmandsuddannelse og »grønt bevis«, og i den udstrækning hans egen gård ikke gav fuldtidsbeskæftigelse, var han lønmodtager hos faderen. Der er naturligvis også tale om fælles udnyttelse af maskinpark og et samarbejde om svineproduktionen, idet alle smågrise produceres på faderens gård. Alt i alt en fornuftig måde at indrette sig på.

Men nu er situationen altså moden til at far og søn bytter gårde. På den mindste ejendom var der også mindst at holde – et mindre stuehus, mindre have og nogle reelle driftsbygninger kun indrettet til fedesvin. På faderens gård var der mange bygninger og et større udenomsareal at holde, og det var holdt møsterværdigt, må jeg nok sige. Faderen ønskede at overlade tøjlerne til sin søn, mens alt er velholdt, har jeg indtryk af. Og da sønnen alligevel skal klare hovedindsatsen, er det naturligt, at han med sin lille familie, også bor hvor arbejdet er. Handelskostningerne ved en sådant byttehandel beløber sig til 100.000 kroner i runder tal, men det værste er, at de 2 handler vil udløse en latent skattebyrde på ca. 700.000 kroner, hvis regningen til skattevæsenet bliver betalt fuldtud. De mange penge til skattevæsenet vil give problemer for familien.

Den 1. januar 1989 blev der indført en mulighed for skattemæssig succession i familiehandler. D. v. s. at en søn (m/k) kan overtage den nævnte skattebyrde efter sin far, mod at han påtager sig at betale skatten, når han engang sælger. Altså mulighed for at skyde skatten foran sig i yderligere een generation. Og så kan sønnen endda til den tid overlade skatten til sin søn o. s. v. Det er hovedindholdet, men naturligvis er det ikke helt så enkelt. F. eks. begrænses sønnes afskrivningsmuligheder også ved at udnytte denne regel, men der er valgfrihed, idet man kan udnytte på nogle områder og ikke på andre.

I vor situation fra Sjælland kom reglen os til hjælp. Ved udnyttelse af successionsreglerne på slægtsgården, sparer vi ca. 500.000 kr. i skat, hvorimod reglen ikke kan anvendes modsat i handel fra søn til far. Derfor kan de sidste ca. 200.000 kr. i skattebyrde ikke undgås. Men ved forskellige transaktioner, bl. a. handel på det rigtige tidspunkt af året, forlods afskrivning med investeringsfondsmidler på driftsbygningerne til den lille ejendom m. v., kan vi hente en skattemæssig fordel hjem, som næ-

sten modsvarer de 200.000 kroner.

Den hyppigste indvending mod dette arrangement, hvor der altså spares ½ million skattekrone, er, at sønnen ikke får noget afskrivningsgrundlag. Det er rigtigt, at han ikke får større afskrivninger end faderen havde, men han vil dog få normale afskrivninger på fremtidige investeringer, og hvis de gamle bygninger i fremtiden nedskrives, vil han heller aldrig komme til at betale den skat, som faderen har sparet. Man kan måske også sige, at det er sønnen som har sparet faderens skat, for naturligvis indrettes købesummen efter forholdene.

Gaveafgiften er også et problem som frygtes af mange, men det er sjældent et reelt problem. Kun i få handler, især de største gårde, kan gaveafgiften volde besvær. Således kunne vi også slippe for gaveafgift i nævnte sag fra Sjælland. På grund af midlertidige stempelfrihed på stuehusene, kan vi endvidere spare 15-20.000 kroner i stempel, så omkostningerne beløber sig til ca. 80.000 kroner alt inklusive for 2 gårdhandler.

Det er klart, at familien ikke kan acceptere en udgift på flere hundrede tusinde kroner, blot fordi far og søn bytter gårde. Inden vi er færdige, mener jeg vi har fundet en løsning som betyder, at udgifterne i hvert fald bliver til at leve med. Det er selvfølgelig også hensigten at finde en optimal løsning i enhver familiehandel, og det har stor betydning for bevarelse af danske gårde i familieej.

Vor tur til Sjælland blev en oplevelse for min søn og jeg. En absolut interessant opgave, en god modtagelse på stedet og et godt samarbejde med det lokale regnskabskontor, det var ingredienserne, og det betød et udmærket grundlag for at kunne løse opgaven tilfredsstillende.

Vi fik endvidere et godt indtryk af Sjælland. Landskabet tager sig jo smukt ud midt i april. Jeg tror at sjællænderne er mere omhyggelige med at pynte op omkring gårdene og at holde skel og hegn, end vi er her i Jylland. Desværre må vi konstatere, at det mange steder kniber at holde de store gamle haver i en tid, hvor alt går ud på at spare arbejdskraft. Som jeg så det på vore ture gennem de sjællandske landskaber, så holdes de nævnte udenomsarealer pænere i østdanmark, end tilfældet er i vor egen landsdel.

Anders Frederiksen

Slægtsgårdsarkivets priser

Folketællingsundersøgelse	kr. 60
Slægtsgårdsdiplom	kr. 150
Undersøgelse til diplom - efter aftale . . .	vejl. kr. 400
Gårdhistorisk undersøgelse - efter aftale . . .	kr. 6000

Kattegat rundt

Kulturhistorisk rejse med Jens P. Petersen
15. - 18. september 1991.

Pris kr. 2420,00. Helpension, ophold og entré.

Tilmelding senest 1. august til Kærne Rejser 53 61 00 23.

NYT fra kredsene

Sommertur til Samsø

Slægtsgårdsforeningens Århus Amtskreds, arrangerer dette års sommertur i samarbejde med Himmerlandskredsen og Midtjysk kreds samt Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Nørre, Sønder og Mols Herreder.

Sommertur til Samsø lørdag den 29. juni 1991.

Vi kører hver især i egen bil til Hou, sydøst for Odder, hvor vi parkerer bilerne. Vi skal være i Hou en halv time før færgen til Samsø afsejler, altså kl. ca. 9.35.

Færgen afsejler fra Hou kl. 10.05 og ankommer til Sælvig på Samsø kl. 11.20.

Her holder en bus med guide ombord, klar til at køre os rundt på Samsø. Ruten kommer til at se nogenlunde sådan ud:

Sælvig - Tranebjerg - Pillemark - Kolby Kaas - Vestborg fyr - Brattingsborg - Ørby - Ballen - Besser - Toftebjerg - Alstrup - Kanhave - Langør - Ballebjerg - Nordby - Sælvig, hvortil vi ankommer igen kl. 16.30.

Færgen afsejler fra Sælvig kl. 16.40 med ankomst til Hou kl. ca. 18.00.

Tilmelding, som er bindende, senest fredag den 14. juni til:

A. C. Winther Hansen, Grydsted, tlf. 98 35 16 03

Jens Kr. Nielsen, Toftegaard, Vroue, tlf. 97 54 70 31

Henry Slemming, Hammelev, tlf. 86 32 01 99

Henry Slemming

Nordsjællandskredsen

Lørdag den 6. juli kl. 13.00 mødes man ved hovedindgangen til Fredensborg Slot. Der bliver rundvisning i dronningens lokaler, og der bliver lejlighed til at komme i Marmorhaven. Kl. 15.00 er der kaffe på Prinsessen og kl. 16.30 sejltur på Esrum Sø. Så kører man ad Margretheruten til Gurre og ser Rostgårdstenen.

Udflugten slutter på Solgården i Langerød hos Tove og Vagn Mathiasen med spisning.

Sjælland-Syd

Halvdagsudflugt torsdag den 1. august til Ringsted-egnen.

Kl. 12.30 mødes man på Rosengården i Kværkeby.

Dagen starter med besøg i Kværkeby kirke, hvor man bl. a. kan se nogle interessante kalkmalerier. Derefter drikker man den medbragte kaffe på Rosengården hos Ruth og Bent Engelsen.

Turen slutter med besøg ved Skjoldenæsholm, hvor godsejer W. Bruun de Neergaard fortæller. Efter denne redegørelse kører man en tur i skoven og slutter på Sporvejsmuseet.

Ribe Amt

Sommermøde afholdes tirsdag den 2. juli hos Inga og Chr. Sørensen, Tirslund. Chr. Sørensen, der er formand for De danske Husmandsforeninger, vil sammen med hustruen tale ved det efterfølgende kaffebord i Tirslund forsamlingshus.

Bornholm

Dansk Slægtsgårdsforening på Bornholm indbyder medlemmer samt venner og bekendte til foredrag og vandring i Kokkeløkke tirsdag den 18. juni kl. 19.30 under ledelse af arkitekt Jens Riis Jørgensen.

Mødested: Allinge ny kirkegård i Pilegade.

Der afsluttes med kaffe i Slotsgårdens cafeteria.

Poul Ancher Hansen

Midtjysk kreds

Eftermiddagstur den 27. juli til Skovs Ventilationsfabrik i Glyngøre. Derefter kaffe og generalforsamling i Harrebjerg Sundhedscenter og til slut besøg hos slægtsgårdsejerne Niels Pedersen, Ndr. Saugstrup.

Midtjysk kreds

Medlemmerne indbydes til besøg på Landsarkivet i Viborg mandag den 17. juni 1991 kl. 18.30.

Arkivar Birgit Løgstrup viser rundt og fortæller om arbejdet på arkivet.

Efter besøget drikker vi kaffe på »Borrevold«.

Endvidere afholdes ordinær generalforsamling lørdag den 27. juli 1991 kl. 13.30. Vi mødes på Chr. Henriksens bogbinderi, Ulvevej 1 i Skive.

Kaffe og generalforsamling er på Harrebjerg nr. 9. Derefter besøger vi en gammel slægtsgård, Neder Saugstrup, Saugstrupvej 9, tilhørende gårdejere Marie og Niels Pedersen.

Bestyrelsen

Vestsjællandskredsen

Slægtsgårdsforeningen i Vestsjælland afholder sommerudflugt onsdag den 26. juni 1991.

Kl. 10.00 samles man ved Eriksholms avlsgård, Eriksholmsvej 36 ved Vipperød. Her vil godsejer, kammerherre Jørgen greve Ahlefeldt-Laurvig fortælle om godsets drift og dets historie.

Besøget slutter med kik på hovedbygningen, opført 1757.

Foruden at være godsejer og kunsthistoriker med international ry for sin viden om danske fajancer er greve Ahlefeldt-Laurvig også formand for Holbæk Amts økonomiske Selskab, der er landets næstældste landøkonomiske selskab, oprettet i 1810.

Efter besøget på Eriksholm gods vil vi nyde den medbragte mad på en naturskøn plet og kl. 13.45 mødes ved parkeringspladsen ved Hammer Bakke, hvor vi organiserer transporten til Orø.

På Orø besøges Lotte og Ole Nielsen, Brønsgård.

Ole Nielsen er formand for Holbæk Landboforening.

Han vil fortælle om Orø, om gården og sin slægt, for han er 7. generation på gården.

Da Lotte og Ole Nielsen overtog Brønsgård i 1969 var der 35 ha. Nu hører der 144 ha til gården og ialt drives 300 tdr. land. Endvidere er der 115 malkekøer foruden opdræt.

Efter besøget på Brønsgård vil der blive lejlighed til at se Orø Minder - det lokale museum samt kirken.

Derefter kan man vælge at tage hjem eller blive på Orø og spise til aften på Kroen, hvor der serveres sprængt svinekam med grøntsager samt is og kaffe. Pris 120 kr.

Middagen er berammet til kl. 18.00.

Tilmelding til kredsformanden Arne Højland, Bakkedraget 3, 4270 Høng, tlf. 53 55 28 41 (bedst 8-9).

Tilmelding senest den 12. juni.

Ved tilmeldingen bedes man angive om det er med eller uden middag på kroen.

Efterårsudflugt

18. september kl. 10 samles vi ved Thybjerg Kontrolhønseri, hvor vi ser rugeri, hønnekeopdræt og ægproduktion. Eftermiddagen byder på slægtsgårdsbesøg.

Haderslevkredsen

Sommerudflugt til Aarø onsdag den 10. juli med afgang fra Aarøsund kl. 18.40.

Vi besøger Knud Bremmer som har interesseret sig og gjort meget for ø-samfundet. På hans gamle gård har han samlet en anseelig stensamling. Den lille Aarø kirke vil vi besøge, og kunstmaler Knud Due og hans kone som var den sidste lærerinde på øen. Due's bor i den gamle skole, hvor vi har fået lov at se malerierne.

Aftenen slutes med kaffe på »Aarøhus« som er øens forsamlingshus.

Bestyrelsen

Vendsysselkredsen

Sommertur og generalforsamling lørdag den 15. juni 1991.

Vi mødes kl. 13.30 på Holmegaard ved Fjerritslev, hvor vi besøger Tove og Jørgen Winther Sønderhaven, hvis slægt har ejet gården siden landboreformernes tid. Efter rundvisningen på gården nyder vi kaffen i haven og her afholdes også generalforsamlingen.

Ringkøbing amts kreds

Kredsen indbyder medlemmer og andre interesserede til besøg hos gdr. Jens Bendtsen, »Hunskjær«, Gantriisvej 3, Nørre Nisum **torsdag den 25. juli 1991 kl. 19.30.**

»Hunskjær« har været i slægtens eje i seks generationer, den har et areal på 50 tdr. land, og dens nuværende ejer Jens Bendtsen, der har haft gården i 13 år, driver den, plus en tilkøbt gård på 30 tdr. land, med malkekvæg og planteavl.

Efter besøget på »Hunskjær« køres til Lemvig, hvor vi mødes ved turistkontoret på havnen, derfra vil turistchef Elly Ringgård Nielsen guide os på en byvandring i Lemvig.

Vi går en tur på 45 minutter og kl. 21.45 drikker vi kaffe og holder generalforsamling på Industrihotellet, Vasen 11.

Bestyrelsen

Fynskredsen

Sommerudflugt til herregården Skjoldemose, hvor godsejer Chr. Ulrich tager imod. Derefter ser man landsbyen Rødme og turen ender hos Else og Asger Buch Hansen, Gudme. Og dagen afsluttes med middag på Stenstrup Kro.

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejere Hanna og Poul Erik Larsen
»Holmegaarden«
Spånagervej 10
Kragerup
4200 Slagelse

Gårdejere Conni og Orla Nielsen
»Syvbækgaard«
Sæbyvej 16
4270 Høng

Katrine og K. Sejr Møller
Skælskør Landevej 5
4200 Slagelse

Dagney Pedersen
Kongensgade 100 st.
4100 Ringsted

Gårdejer Kr. Pind
»Gryderupgaard«
Gryderup
4242 Boeslunde

Bibliotekar Inge Christensen
Acacievej 45
Strøby Egede
4600 Køge

Gårdejer Erling Rasmussen
»Høsthaab«
Høsthåbsvej 5
Haagendrup
5600 Fåborg

Gårdejer Kr. Boje Pedersen
»Ruggaard«
Boballevej 1
Borre
8850 Bjerringbro

Gårdejere Helga og Jens Jacobsen
Skakvejen 2
Sønderholm
9240 Nibe

Gårdejere Ritta og Svend Kristensen
»Sydgaarden«
Vokslevvej 20
Sønderholm
9240 Nibe

Gårdejere Mie og Chresten A. Nielsen
»Søholm«
Sønderholmhedevej 70
9240 Nibe

Økonoma Inga Nielsen
Kirkebakken 13
8620 Kjellerup

Ulvene i Rugtved Skov

Dyrlæge Ingv. Mølbjerg, Brovst fortæller i denne artikel om ulve, ulvejagt og overtro

Et gevær, der omtales i arveskiftet efter Søren Rugtved 1841, synes at have været en gammel model – mere et trofæ end et våben, idet det kun er takseret til en mark. Dette leder tanken hen på nogle gamle beretninger om ulvejagter i Vendsyssel. En sådan ulvejagt holdtes i 1652 og igen i 1656 på foranledning af lensmanden på Ålborghus (se Klitgård v. å. 1942). Af hver gård skulle møde to karle og en stor dreng, samt alle gadehusmænd og desuden manden selv, om han kunne gå eller ride til mødestedet, og de skulle møde ved dagry under straf af tre mark til deres herskab og en tønne godt øl til sognemændene, for hvilken, der kunne pantes.

Hver adelsmand eller fuldmægtig, ridefoged eller ladefoged skulle ledsage sine folk, der skulle være lige ved hverandre, holde hverandre i hænderne og gå lige frem over kær, moser og skovbund. Der skulle gøres mandtal for hvert sogn under ledelse af en ridefoged. For Horne-Asdal sogne af Hans Pedersen, i Rugtved, ridefoged til Asdal, af Morten Sørensen i Ålbæk. Hvis ulven gik ind i en person og slap tilbage gennem kæden, skulle vedkommende mand bøde 4 rigsdaler og en tønne godt øl til sognemændene.

Af større virkning var nok den foranstaltning at yde en belønning for hver ulv, der blev leveret på herredstinget, død eller le-

vende.

Fra tingbøgerne fremdrages nu nogle eksempler på ulvejagter, der blev belønnet. Det var ikke noget stort antal, hvoraf det fremgår, at bestanden har været ringe. Det sidst anførte eksempel er dateret 7. marts 1720.

Af særlig interesse er en beskrivelse af den sidste ulvejagt på Rugtved, som Lønborg Friis giver i »Vendelboerne i gamle dage« (1904). Han skriver: Der er stundom kun ad omveje, man får at vide, at ulve have hersket i et sogn langt ned i tiden, og en sådan omvej skal her meddeles. Midt i 1860'erne døde en gammel mand i Tornby, hvis bedstefar var anset for at være en varulv. Det vil sige et menneske, der til visse tider omskabes til ulv.

Engang var denne mand til gilde hos en god ven på Rugtved i Asdal sogn, og nu mærkede han pludseligt, at forvandlingstiden forestod. Han løb da ud i en dal nær ved gården for at omskabe sig og blive liggende der, den timestid, det varede. Men til ulykke for ham gik gårdens heste på græs der i nærheden, og ikke så snart havde de mærket ulvens nærværelse, før de alle som en styrtede sig over ham. Længe sloges ulven med hestene, men da de blev den for mandsstærke, ilede den forfulgt af alle hestene hen til gården, hvor den søgte ind i forstuen. Men her kom den kun fra dynen i halmen. »En ulv en ulv« råbtes der fra alle sider og endelig lykkedes det at få ulven nedlagt, men da vedkommende med det samme forsvandt, blev det almindelig antaget, at man havde slået ham ihjel som ulv.

Et mildere stemt sagn vil rigtignok vide, at han kun nær var blevet dræbt, men at det lykkedes ham i yderste øjeblik at skabe sig om til menneske. Hovedsagen er, at man med bestemthed vidste, at der ved den omhandlede lejlighed, blev dræbt en ulv.

Det er en nærliggende tanke at ulven er blevet nedlagt med det gamle gevær (en forlader), som omtales i skiftet efter Søren Rugtved, og at det siden var blevet opbevaret som et minde om denne mærkelige tildragelse. Det kan her anføres at Rugtveds nuværende ejer, der er en efterkommer af Søren Rugtved, fra sin drengetid tydeligt husker den gamle forlader med ladestok.

Geværet er desværre siden forsvundet.

Hvis man søger at udregne det omtrentlige tidspunkt for begivenheden, kommer vi tilbage til birkedommer Chr. Hansens tid, som var fæster af Rugtved omkring 1720. Så måske er der tale om den sidste ulv, der blev udbetalt belønning for, som tidligere omtalt.

Nu er det ikke almindeligt at finde geværer omtalt i de gamle bondeskrifter, da det var bønderne forbudt at gå på jagt. Jagtretten tilhørte alene herremanden (var en del af gårdens herlighed). Men Rugtved var fra gammel tid fogedgård under Asdal gods.

Den første fæster af Rugtved, der nævnes var Mads Skøt, som 1644 havde 16 svin på olden i Asdal skov. Navnet antyder, at han var skytte, og at Rugtved oprindelig var skovridergård. Men da Asdal skov under svenskekrigene var blevet slemt forhugget, byggede Hans Pedersen Holst, ridefoged på Asdal, o. 1660 den gård hvis stuehus stod til 1960, og hvis ladebygning endnu indeholder en del tømmerstokke fra 1600-årene. Rugtved er således en afbyggergård fra Asdal gods.

Når man kører fra Asdal mod Hellestøj passerer på venstre hånd de sidste rester af den gamle Asdal skov, den benævnes nu Rugtved skov. Her bør man standse op for at kaste et blik ned i den dybe dal, der skærer sig igennem terrænet langs vejen. Det var i denne dal, at kampen mellem ulven og hestene fandt sted, derfor hed den også tidligere Ulvedalen, et navn, der af historiske grunde burde genoplives.

Disse meddelelser om ulvejagter på Rugtved i ældre tid åbner for en side af datidens tilværelse, som ellers ville forblive upåagtet. Når der holdtes ulvejagter i 1652 og 1656 skyldes det, at ulveplagen var stærkt stigende efter de ulykkelige svenskekrige.

Gennem 1700-årene var ulvene i stærk aftagende, og det menes, at den sidste ulv i Vendsyssel blev dræbt i 1802.

Ingv. Mølbjerg

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvej 9, 2840 Holte

Slægten på Sognefogedgården

Grete Stjernø, Museet Færgedgården, fortæller om Museets sommerudstilling

For øjeblikket er der på museet Færgedgården en udstilling der viser effekter fra sognefogedgården i landsbyen »Skoven« i Hornsherred. Udstillingen viser øverstestuen, familiens soveværelse, gårdens værksteder og forskellige landbrugsmaskiner, hvoraf flere er fremstillet af sognefogeden selv. Herudover er der udstillet en lille del af de mange tekstiler, som museet har overtaget fra gården.

Hovedvægten i udstillingen er lagt på perioden 1900-1940, hvor Christen Larsen var sognefoged fra 1903 til 1953. I 1903 ernærede Christen sig som husmand, fisker og håndværker, først langt senere blev han ved flid og sparsommelighed en vel-etableret gårdejer. I 1953, ved Christens død blev hans søn Hans Peter valgt til sognefoged.

Færgedgården har ved overtagelsen af gårdens indbo og løsøre erhvervet sin hidtil største og mest omfattende samling af møbler og tekstiler fra omkring århundredskiftet. Museet har derfor ønsket at vise publikum ikke blot indholdet af en hornsherredgård, men også at fortælle om de personer, der boede på gården.

Hans Peter Larsen blev født den 16. juni 1911, og døde i efteråret 1989, 78 år gammel, som den sidste af sin familie. Slægten kunne han efter sigende føre helt tilbage til kong Christian den 4.'s tid. Kongen hentede i sin merkantilistiske periode tip-tip-tip-tip-tip-tip-oldefaderen fra Skotland til Danmark. Hans opgave var at lære danskerne at karte og spinde. Skotten fik senere tilnavnet »Stær«, afledt af navnet på det len han kom fra, nemlig Stair.

Hans Peter Larsens tipoldefar var den første sognefoged på egnen efter at sognefogedinstitutionen var indført i 1791, den afløste de tidligere »kongelige sendemænd«. Efter tipoldefaderens død var sognefogedembedet ude af familien indtil 1903, hvor sønnesønnen Christen Larsen (1868-1953) blev valgt.

Oprindeligt var gården en tolænget gård, men omkring 1910, kort efter sit giftemål i 1909, byggede Christen et nyt stuehus. Hidtil havde stuehuset været en del af den gamle lade. Christen giftede sig med den langt yngre Dorthea Jensen (1888-1967), en af døtrene fra Lillevangsgård i Jægerspris. For at øge indtægten efterhånden som familien blev større, fiskede Christen rejer og fladfisk i fjorden. På gården var man selvforsynede, der blev slagtet og røget. Alt blev gemt og brugt igen og igen, der blev ikke unødigt givet penge ud.

Omkring 1910 startede Christen et lille savværk hjemme på gården. Idéen til savværket fik han fordi skoven blev irrationelt drevet. Beboerne på egnen kunne købe de udgåede træer i skoven for 1 krone stykket. På en industrimesse, som Christen besøgte omkring 1910, købte han en rundsavklinge, som han installerede på gården. Den blev i starten drevet af en vindmølle, der senere erstattedes af en petroleumsmotor. Ikke før end i 1939 kom der elektricitet på gården.

Christen var meget fingernem. På gården havde han både et snedkerværksted og en smedje. Her fremstillede han forskellige maskiner til gårdens drift. Han udførte også forbedringer på allerede eksisterende maskiner. Idéerne til maskinerne fik han rundt om, hvor han så dem, huskede deres konstruktion, og udførte tegningerne efter hukommelsen.

Christen byggede sin egen fiskerbåd, en isbåd og en pontonflyver. En isvinter sejlede han omkap på fjorden med en anden

isbåd. Han vandt, og konkurrenten vinkede Christen hen til sig. Det viste sig at være kong Christian den X. Pontonflyveren var Christen ikke så heldig med. »Christens helvedesmaskine«, som egnens beboere kaldte den, fordi den på sin første tur slog nogle kolbøtter hen af stranden.

Børnene Hans Peter og Dora Christine (1914-1964) boede begge hele deres liv på gården, ingen af dem blev gift. Dora var som ung på Ølstykke Husholdningsskole. Efter husholdningsskolen var hun et år i huset i England. Hjemme interesserede hun sig for køkken- og urtehaven. Også indendørssysler interesserede hende, hun kniplede, broderede, vævede, porcelænsmalede og syede på maskine.

I 1941 overtog Hans Peter driften af gården efter Christen. Hans lagde som faderen vægten på mejeri- og svineproduktion. Fjerkræet stod kvinderne for. I 1962 blev sognefogedgården eksporieret af staten til militære formål, og Hans Peter blev forpagter på sin egen gård. I 1970 overlod han efter sigende dyrkingen af jorden til en maskinstation, og i 1982 ophørte han helt med landbrugsproduktion.

Hans Peter fik kørekort i 1931, og kort efter købte han sig en motorcykel, som han og faderen i 1930'erne kørte til Paris på. Moderen havde forinden forsynet dem med en stak pandekager, så de ikke den første uge behøvede at give penge ud.

Hans Peters helt store interesse var flyvning. I 1920'erne var han til flyvestævne på Sophienborg, her overtalte han en af piloterne til at give sig en tur. Først i 1969, efter at han var blevet alene på gården, realiserede Hans sin drengedrøm, at eje en flyvemaskine. Han købte en Rally-commodore. Selv opnåede han aldrig at få certifikat, men han klarede problemet ved at hyre »privat-piloter«. Han fløj mange ture rundt i Europa, han var bl. a. i Frankrig og England mange gange, men også Danmark blev fløjet tyndt, når han skulle besøge venner og bekendte. I sommeren 1970 måtte han og hans pilot nødlande. De have været på en tur i Jylland, på vejen hjem løb de tør for benzin, og de måtte nødlande på Charlottenlund strand, midt blandt badende københavnere. Ingen kom noget til, heller ikke de badende.

Hans Peters rejselyst rakte længere end flyet kunne række. Allerede fra sidst i 1960 besøgte Hans mange eksotiske steder. Han var således i Japan, Kina, Bali, i Sydamerika hvor han besøgte Chile og Peru, og også USA besøgte han flere gange.

Når Hans Peter var hjemme skulle der også ske noget. På hans fødselsdage samlede han altid en stor vennekreds på en af omegnens kroer. Gæsterne fik ikke kun god mad, også kulturelt skulle de have noget med hjem. F. eks. arrangerede Hans inden middagen på Gerlev Kro en omvisning på Selsø Slot. Et typisk træk hos Hans Peter Larsen, der til det sidste var levende interesseret i sine omgivelser, læste sin avis hver dag, og aldrig var bange for at tage en diskussion op. Som en af hans bekendte siger: »man kedede sig aldrig, når man var sammen med Hans«.

Grete Stjernø

Færgedgården, Færgelundsvej 1, 3630 Jægerspris ligger ved Christian den Niendes bro, som fører fra Frederikssund til Hornsherred. Åbent tirsdag til søndag 10-16.